

МУДРИК Г.С.
ст. гр. ОАБм-11

СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ, ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В умовах нестабільної соціально-економічної та політичної ситуації необхідно посилювати державний контроль за діяльністю всіх суб'єктів господарювання. Експертиза може відіграти вагомий роль в організації боротьби із економічною злочинністю і підвищенні її ефективності через механізм профілактичної діяльності, що здійснюється як у спеціальній, так й у неспеціальній формах.

Проблеми організації та методики проведення економіко-експертних досліджень стали темою розгляду в роботах Т. Авер'янової, М. Білухи, А. Богомолова, Т. Дмитрієнко, О. Ейсмана, В. Єрмоленка, О. Леханової, Є. Росинської, Я. Соколова, І. Твердої, В. Тимченко, І. Перезової А. Усова, В. Шадріна, А. Шляхова й інших авторів.

Щодо однозначного визначення економічної експертизи, зокрема визначення її сутності, критеріїв класифікації, як функції попередження економічних злочинів, фахівці-практики і науковці не змогли знайти спільної думки.

В підзаконних нормативних актах, у юридичній літературі, судовій, слідчій і експертній практиці усі експертизи називаються судовими, проте в Кримінальному процесуальному кодексі України, Цивільному процесуальному кодексі України, Господарському процесуальному кодексі України, Кодексі адміністративного судочинства йдеться лише про експертизу. Вона призначається в тих випадках, коли для розв'язання певного кола питань у процесі провадження в справі необхідні наукові, технічні чи інші спеціальні знання. В своїй діяльності правоохоронні органи і експерти в області економіки керуються Законом України «Про судову експертизу».

Науково-методичними рекомендаціями з питань підготовки і призначення судових експертиз та експертних досліджень врегульовано види судово-економічної експертизи, такі як: економічна (бухгалтерського й податкового обліку); фінансово-кредитних операцій; фінансово-господарської діяльності [6, с. 125].

Із існуючої в законодавстві класифікації зрозуміло, що судово-бухгалтерська експертиза є видом (чи складовою) судово-економічної експертизи. Таким чином, визначаючи сутність судово-економічної

експертизи, слід враховувати той факт, що одні дослідники ототожнюють ці два поняття, інші – вважають судово-бухгалтерську експертизу складовою судово-економічної експертизи.

Розглянемо та проаналізуємо думки науковців щодо розуміння сутності економічної експертизи. Так, М. Т. Білуха стверджує, що судово-економічна експертиза досліджує виробничу й фінансово-господарську діяльність підприємств різної форми власності, які допустили збитки, втрати, крадіжки цінностей, безгосподарність та інші негативні явища, що стали об'єктом розглядання правоохоронних органів [1].

На думку В. А. Єрмоленка, судово-економічна експертиза - є дослідження фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, яке в межах чинного законодавства здійснюється особою, котра володіє спеціальними знаннями в галузі економіки, з метою надання висновку щодо кола питань, що були поставлені органами дізнання, досудового слідства чи суду [2].

І. В. Перезовова розглядає економічну експертизу, як фахове дослідження, яке включає в себе документальну перевірку, аналіз та оцінку окремих питань стосовно господарської діяльності підприємства, бізнес-процесів, особою-експертом за ініціацією суб'єктів управління системи інтелектуалізованого менеджменту для вироблення або уточнення управлінських рішень спрямованих на підвищення ефективності діяльності підприємства [7, с. 13]. Вона стверджує, що економічну експертизу потрібно виокремити у самостійну науку, яка розвиватиметься на стику економічних й юридичних наук, буде приносити у них абсолютно нові та розвивати уже відомі методологічні, теоретичні, організаційні і технологічні положення. На даний час в нашій країні більша потреба у судово-економічній експертизі, що обумовлено фактами нецільового використання й розкрадання бюджетних коштів, рейдерськими захопленнями успішних підприємств тощо, як наслідок системної корупції усіх рівнів владної вертикалі.

На думку А. Р. Шляхова, визначення економічної експертизи таке: «... у всіх випадках, коли йдеться про експертизу, то мають на увазі дослідження, проведене досвідченою особою (експертом) для відповіді на питання, які потребують спеціальних (наукових, досвідчених, професійних) знань» [8, с. 16].

На основі різних поглядів вчених щодо визначення поняття економічної експертизи можна зробити такий висновок, що під

економічною експертизою слід розуміти дослідження, яке здійснюється через застосування спеціальних знань, вмінь та навичок експерта-економіста для досягнення визначеної мети і розв'язання конкретних завдань, пов'язаних з веденням бухгалтерського й податкового обліку, фінансово-кредитними операціями, фінансово-господарською діяльністю.

Експертиза — це спосіб аналізу причинно-наслідкових зв'язків не тільки стосовно того, що вже відбулося, але й того, що очікується, має або може відбутися; це спосіб пізнання певної реальності у тих випадках, коли ця реальність не піддається прямому вимірюванню, обрахуванню і взагалі якому завгодно «об'єктивному дослідженню» [3, с.119].

Проаналізувавши існуючі підходи в наукових джерелах щодо поняття «економічна експертиза», на рис. 1 подано у систематизованому вигляді розуміння сутності цієї економічної категорії.

Рис.1. Сутність економічної категорії «економічна експертиза»

Розглядаючи сутність економічної експертизи, потрібно розкрити її специфіку, що виявляється в наступному:

по – перше, економічна експертиза забезпечує отримання висновку експерта як джерела доказів про факти, що мають значення для розслідуваної справи. При цьому процесуально-правова форма економічної експертизи обумовлена наступними ознаками: її призначення визначено процесуальним законодавством; висновок експерта в галузі економіки є процесуальним джерелом доказів;

по-друге, застосування експертних знань з економічною специфікою обов'язкове в ході дослідження фактів господарської діяльності, явищ, бізнес-процесів, засобів господарюючого суб'єкта та джерел фінансування.

Дана специфіка проявляється в тому, що значну частину економічних експертиз становлять обліково-економічні знання, які застосовуються експертом при дослідженні фактів господарської діяльності, явищ, бізнес-процесів, видів і сегментів діяльності, які привернули до себе увагу і знаходяться в матеріалах справи (кримінального, цивільного, адміністративного, арбітражного). Така інформація може бути отримана ним з первинних документів, облікових реєстрів, фінансової звітності за умови підтвердження її доброякісності. Облікова документація, яка формується економічним суб'єктом, містить інформацію, яка виникає, існує, реєструється, переробляється і перетворюється в різні економічні показники.

Отже, під економічною експертизою слід розуміти дослідження, яке здійснюється через застосування спеціальних знань, вмінь та навичок експерта-економіста для досягнення визначеної мети і розв'язання конкретних завдань, пов'язаних з веденням бухгалтерського й податкового обліку, фінансово-кредитними операціями, фінансово-господарською діяльністю.

Література:

1. Адамик О.В. Бухгалтерський облік як основа інформаційного забезпечення оподаткування підприємства // Галицький економічний вісник. – 2004. – № Випуск 1. – С. 109-114.
2. Адамик О.В. Податкове планування: Навчальний посібник. – Тернопіль: ТАНГ, 2005. – 150 с.
3. Білуха М. Т. Судово-бухгалтерська експертиза : підручник / М. Т. Білуха – К. : Воля, 2004. – 656 с.
4. Єрмоленко В. А. Сутність дефініції «судово-економічна

експертиза» [Електронний ресурс] / В. А. Єрмоленко // Управління розвитком. – 2014. – № 12. – С.42-43. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_12_21.

5. Литвин З. Б. Економічна експертиза як функція попередження економічних злочинів / З. Б. Литвин // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – № 6 (12). – 2017. С. 118-123.

6. Литвин З. Б. Місце та роль економічної експертизи у сфері державного контролю економічної діяльності / З. Б. Литвин // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Європейська інтеграція: історичний досвід та економічні перспективи» м. Одеса, 2018.

7. Литвин З. Б. Сутність та особливості послуг з економічної експертизи / З. Б. Литвин // Реалізація політики модернізації економіки в умовах державно-приватного партнерства: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 3 листопада 2017 р.). – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2017. – 164 с.

8. Литвин З.Б. Економічна експертиза як пріоритетна форма фінансового контролю на підприємствах. Науковий журнал «Причорноморські економічні студії» -2018.- 36-2 - С.123-128.

9. Перезовова І. В. Економічна експертиза як специфічна галузь знань [Електронний ресурс] / І. В. Перезовова // Економіка: реалії часу. – 2013. – № 3. – С. 97-105. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrch_2013_3_18.

10. Шляхов А. Судебно-бухгалтерская экспертиза / А. Шляхов, А. Ромашов // Социалистическая законность. – 1971. – № 5. – С. 28-32.